Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 26 november 2013 *

”Överklagande — Konkurrens — Konkurrensbegränsande samverkan — Marknaden för industrisäckar av plast — Moderbolagets ansvar för dotterbolagets överträdelse — Moderbolagets solidariska ansvar för betalning av de böter som ålagts dotterbolaget — Oskäligt lång handläggningstid vid tribunalen — Principen om ett effektivt domstolsskydd”

I mål C-50/12 P,

angående ett överklagande enligt artikel 56 i stadgan för Europeiska unionens domstol, som ingavs den 26 januari 2012,

Kendrion NV, Zeist (Nederländerna), företrätt av P. Glazener och T. Ottervanger, advocaten,

klagande,

i vilket den andra parten är:

Europeiska kommissionen, företrädd av F. Castillo de la Torre och S. Noë, båda i egenskap av ombud, med delgivningsadress i Luxemburg,

svarande i första instans,

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden V. Skouris, vice ordföranden K. Lenaerts, avdelningsordförandena R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, L. Bay Larsen, M. Safjan samt domarna J. Malenovský, E. Levits, A. Ó Caoimh, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, D. Šváby och M. Berger (referent),

generaladvokat: E. Sharpston,

justitiesekreterare: handläggaren V. Tourrès,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 5 februari 2013,

och efter att den 30 maj 2013 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

* Rättegångsspråk: nederländska.

Dom

1 Kendrion NV (nedan kallat Kendrion eller klaganden) har yrkat att domstolen ska upphäva den dom som Europeiska unionens tribunal meddelade den 16 november 2011 i mål T-54/06, Kendrion mot kommissionen (nedan kallad den överklagade domen), genom vilken tribunalen ogillade klagandens talan om delvis ogiltigförklaring av kommissionens beslut K(2005) 4634 slutlig av den 30 november 2005 i ett förfarande enligt artikel 81 [EG] (ärende COMP/F/38.354 – Industrisäckar) (nedan kallat det omtvistade beslutet) samt upphäva eller, i andra hand, sätta ned det bötesbelopp som klaganden ålagts genom detta beslut.

Tillämpliga bestämmelser

2 I rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna [81 EG] och [82 EG] (EGT L 1, 2003, s. 1), vilken har ersatt rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962, första förordningen om tillämpning av artiklarna [81 EG] och [82 EG] (EGT 13, 1962, s. 204), föreskrivs i artikel 23.2 och 23.3, vilken har ersatt artikel 15.2 i förordning nr 17, följande:

”2. Kommissionen får genom beslut ålägga företag och företagssammanslutningar böter, om de uppsåtligen eller av oaktsamhet

a) överträder artikel [81 EG] eller artikel [82 EG] ...

…

För varje företag och företagssammanslutning som deltagit i överträdelsen får böterna inte överstiga 10 % av föregående räkenskapsårs sammanlagda omsättning.

…

3. När bötesbeloppet fastställs skall hänsyn tas både till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den pågått.”

Bakgrund till tvisten och det omtvistade beslutet

3 Kendrion är ett aktiebolag bildat enligt nederländsk rätt.

4 Kredest Beheer BV – ett helägt dotterbolag till Combattant Holding BV, som i sin tur var ett helägt dotterbolag till Kendrion – köpte den 8 juni 1995 samtliga Fardems tillgångar och verksamheter i Edam (Nederländerna) och Beerse (Belgien) av DSM NV.

5 I november 1995 sålde Kendrion Fardem-gruppens verksamhet i Belgien. I december 1995 bytte dotterbolaget Kredest Beheer BV namn till Fardem Holding BV, som rättsligt fusionerade med bolagen Fardem Packaging BV och CAT International BV i september 2001. Namnet Fardem Holding ändrades då till Fardem Packaging BV (nedan kallat Fardem Packaging).

6 I november år 2001 underrättade bolaget British Polythene Industries kommissionen om att det förelåg en kartell inom sektorn för industrisäckar.

7 Kommissionen genomförde kontroller under juni månad 2002 och anmodade under år 2002 och 2003 Fardem Packaging att lämna upplysningar. Kommissionen inledde det administrativa förfarandet den 29 april 2004 och antog ett meddelande om invändningar mot ett flertal bolag, däribland Fardem Packaging och Kendrion.

8 Under tiden, i september 2003, hade Kendrion överlåtit Fardem Packaging till ledningen för sistnämnda bolag.

9 Den 30 november 2005 antog kommissionen det omtvistade beslutet. I artikel 1.1 d i detta beslut fastställs att Fardem Packaging och Kendrion har överträtt artikel 81 EG genom att, från och med den 6 januari 1982 till och med den 26 juni 2002, i Fardem Packagings fall, och från och med den 8 juni 1995 till och med den 26 juni 2002, i Kendrions fall, ha medverkat i en serie avtal och samordnade förfaranden i sektorn för industrisäckar av plast i Belgien, Tyskland, Spanien, Frankrike, Luxemburg och Nederländerna, vilka bestod i fastställande av priser, upprättande av gemensamma modeller för beräkning av priser, uppdelning av marknader, fördelning av försäljningskvoter, uppdelning av kunder, affärer och beställningar, ingivande av samordnade anbud i samband med vissa anbudsinfordringar samt utbyte av individualiserad information.

10 Kommissionen ålade därför Kendrion, i artikel 2 första stycket d i det omtvistade beslutet, böter på 34 miljoner euro med angivande av att Fardem Packaging hade solidariskt betalningsansvar för 2,20 miljoner euro av detta belopp.

Den överklagade domen

11 Kendrion väckte talan mot det omtvistade beslutet genom ansökan som inkom till förstainstansrättens kansli den 22 februari 2006. Kendrion yrkade i huvudsak att förstainstansrätten i första hand skulle helt eller delvis ogiltigförklara beslutet eller i andra hand upphäva böterna som Kendrion ålagts genom beslutet eller sätta ned bötesbeloppet.

12 Tribunalen identifierade åtta grunder i Kendrions argumentation. De sju första grunderna avsåg åsidosättande av artiklarna 81 EG och 253 EG, artikel 23.2 i förordning nr 1/2003 samt flera allmänna rättsprinciper. För det första gjorde Kendrion gällande att artikeldelen i beslutet inte överensstämde med skälen i beslutet. Kendrions andra grund avsåg att kommissionen felaktigt hade identifierat Kendrion och Fardem Packaging som en ekonomisk enhet. Vad beträffar den tredje grunden hävdade Kendrion att kommissionen felaktigt hade hållit Kendrion ansvarigt för en överträdelse som begåtts av Fardem Packaging. Som fjärde grund gjorde Kendrion gällande att de böter som Kendrion, i egenskap av moderbolag, hade ålagts genom det omtvistade beslutet var högre än de böter som dotterbolaget Fardem Packaging, som befunnits solidariskt ansvarigt, hade ålagts. För det femte hade Kendrion behandlats annorlunda jämfört med andra moderbolag som hölls solidariskt ansvariga för de överträdelser som begåtts av deras dotterbolag. För det sjätte hade nämnda bestämmelser åsidosatts genom att grundbeloppet för Fardem Packagings böter hade fastställts till 60 miljoner euro. För det sjunde hade nämnda bestämmelser åsidosatts genom att Kendrion hade ålagts böter på 34 miljoner euro. Den åttonde grunden avsåg åsidosättande av riktlinjerna för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 15.2 i förordning nr 17 och artikel [65.5 KS] (EGT C 9, 1998, s. 3).

13 Genom skrivelse av den 12 januari 2011 besvarade Kendrion en fråga som tribunalen hade ställt i enlighet med artikel 64 i tribunalens rättegångsregler. Tribunalen efterfrågade Kendrions inställning rörande betydelsen för överklagandets andra grund av domstolens dom av den 10 september 2009 i mål C-97/08 P, Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen (REG 2009, s. I-8237).

14 Vid förhandlingen, som hölls den 9 mars 2011, gjorde Kendrion gällande att förfarandet vid tribunalen tagit oskäligt lång tid. Detta argument avfärdades såsom verkningslöst av tribunalen i punkt 18 i den överklagade domen.

15 Tribunalen underkände vid sin prövning samtliga grunder som Kendrion hade anfört till stöd för sin talan och ogillade således talan i dess helhet.

Parternas yrkanden och förfarandet vid domstolen

16 Kendrion har yrkat att domstolen ska

— helt eller delvis upphäva den överklagade domen,

— helt eller delvis ogiltigförklara det omtvistade beslutet, i den mån det rör Kendrion,

— upphäva de böter som Kendrion ålagts eller sätta ned bötesbeloppet,

— i andra hand, återförvisa målet till tribunalen, och

— förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna.

17 Kommissionen har yrkat att domstolen ska

— ogilla överklagandet, och

— förplikta Kendrion att ersätta rättegångskostnaderna.

18 Domstolen har med stöd av artikel 24 i stadgan för Europeiska unionens domstol och artikel 61 i sina rättegångsregler anmodat parterna, Europaparlamentet, Europeiska unionens råd och medlemsstaterna att besvara frågor angående vilka kriterier som ska beaktas vid bedömningen av huruvida ett förfarande vid tribunalen har tagit skäligt lång tid och vilka åtgärder som kan vidtas för att avhjälpa konsekvenserna av att ett förfarandet pågått oskäligt länge.

Prövning av överklagandet

Den andra grunden

Parternas argument

19 Inledningsvis ska domstolen pröva den andra grunden, som avser frågan huruvida Kendrion och dess botterbolag, det vill säga Fardem Packaging, kan anses utgöra en ekonomisk enhet. Kendrion har gjort gällande att tribunalen gjorde en felaktig rättstillämpning när den fördelade bevisbördan avseende frågan huruvida Kendrion utövat ett avgörande inflytande på sitt dotterbolag samt gjorde en oriktig och otillräckligt motiverad bedömning av den bevisning som i denna del framlagts av kommissionen och Kendrion.

20 Kendrion har gjort gällande att kommissionens bedömning i det omtvistade beslutet att Kendrion och dotterbolaget utgjorde en ekonomisk enhet grundades inte bara på presumtionen att moderbolaget har ett avgörande inflytande på ett helägt dotterbolag, utan också på ytterligare bevisning. Tribunalen godtog denna bedömning och angav i punkt 33 i den överklagade domen att ”det ska prövas huruvida kommissionen gjorde en oriktig bedömning, dels när det gäller de ytterligare omständigheter som nämns i det [omtvistade] beslutet, dels när det gäller den bevisning som Kendrion framlagt för att motbevisa presumtionen om avgörande inflytande”. Därefter gjorde tribunalen, i punkt 53 i den överklagade domen, en felaktig rättstillämpning när den angav att den endast skulle ”pröva … huruvida Kendrion hade lyckats vederlägga dessa fyra ytterligare omständigheter”. Tribunalen bortsåg således från att bevisbördan ålåg kommissionen.

21 Dessutom var det genom en felaktig bedömning av dessa omständigheter som tribunalen i punkt 68 i den överklagade domen drog slutsatsen att kommissionen med rätta hade bedömt att Kendrion och Fardem Packaging utgjorde en ekonomisk enhet. I vart fall motiverade inte tribunalen sitt avgörande i tillräcklig utsträckning i denna del.

22 Även om det antas att tribunalens bedömning av de ytterligare omständigheterna skulle vara korrekt, är det ändå så att tribunalen har underlåtit att pröva eller inte tillräckligt prövat de argument som Kendrion anfört till stöd för att Fardem Packaging var affärsmässigt självständigt.

23 Kommissionen anser att överklagandet inte kan vinna bifall på den andra grunden.

24 När kommissionen förklarade Kendrion ansvarigt för Fardem Packagings överträdelse grundade den sig endast på den omständigheten att Fardem Packaging var ett helägt dotterbolag till Kendrion vid den aktuella tidpunkten och på presumtionen om att moderbolaget utövar ett avgörande inflytande på sitt dotterbolag i en sådan situation. I det omtvistade beslutet nämns förvisso fyra ytterligare omständigheter som talar för ett sådant inflytande, men dessa betraktades inte som avgörande.

25 När det gäller tribunalens bedömning av bevisvärdet av de ytterligare omständigheter som omnämnts i det omtvistade beslutet och av den bevisning som åberopats av Kendrion till styrkande av att Kendrion inte hade något avgörande inflytande på sitt dotterbolag, anser kommissionen att Kendrions argumentation inte kan upptas till prövning.

Domstolens bedömning

26 Vid prövningen av denna grund ska det inledningsvis erinras om Kendrions argumentation i första instans.

27 Såsom framgår av punkterna 31 och 32 i den överklagade domen avstod Kendrion, efter att domen i det ovannämnda målet Akzo Nobel m.fl. mot kommissionen meddelats, från att göra gällande att den omständigheten att moderbolaget äger 100 procent av kapitalet i dotterbolaget inte är tillräcklig för att grunda en presumtion, som kan motbevisas, för att detta moderbolag utövar ett avgörande inflytande på sitt dotterbolags beteende. Med hänvisning till punkt 155 i tribunalens dom av den 27 oktober 2010 i mål T-24/05, Alliance One International m.fl. mot kommissionen (REU 2010, s. II-5329), har Kendrion emellertid gjort gällande att – i de fall där kommissionen grundar presumtionen om att ett moderbolag utövar ett avgörande inflytande på sitt dotterbolag inte endast på den omständigheten att moderbolaget innehar allt kapital i dotterbolaget, utan också på andra omständigheter – bör det prövas huruvida dessa omständigheter i tillräcklig mån visar att moderbolaget faktiskt utövar ett sådant inflytande på dotterbolagets beteende.

28 I detta hänseende påpekar domstolen att kommissionen i förevarande fall, i skäl 580 i det omtvistade beslutet, uttryckligen hänvisade till presumtionen om att ett moderbolag faktiskt utövar ett avgörande inflytande på ett helägt dotterbolag innan den, i skäl 584 i beslutet, angav att en närmare analys skulle göras från fall till fall för vart och ett av de berörda företagen. I de skäl som rörde Fardem Packaging erinrade kommissionen, i skäl 590 i beslutet, för det första om att Kendrion, genom ett mellanliggande bolag, innehade 100 procent av kapitalet i Fardem Packaging och att detta konstaterande hade föranlett kommissionen att ställa meddelandet om invändningar till Kendrion. För det andra nämnde kommissionen, i skälen 594–597 i beslutet, de ytterligare omständigheter som framkommit i ett senare skede av det administrativa förfarandet och som enligt kommissionen visade att Kendrion hade ett inflytande på sitt dotterbolag.

29 Det är i detta sammanhang som domstolen ska pröva tribunalens resonemang i den överklagade domen. I punkterna 49–51 i den överklagade domen erinrade tribunalen om rättspraxisen rörande presumtionen om att moderbolaget utövar ett avgörande inflytande på ett helägt dotterbolag. Därefter

tillade tribunalen, i punkt 52, att för att motbevisa denna presumtion ”åligger det moderbolaget att för kommissionen framlägga samtliga omständigheter rörande de organisatoriska, ekonomiska och juridiska banden mellan dotterbolaget och moderbolaget … och kommissionen är skyldig att pröva samtliga omständigheter rörande de band som är ägnade att visa att dotterbolaget uppträdde självständigt i förhållande till moderbolaget och att dessa båda bolag således inte utgjorde en ekonomisk enhet”.

30 I punkt 53 i den överklagade domen påpekade tribunalen att kommissionen i förevarande fall inte hade begränsat sig till att åberopa den omständigheten att Kendrion innehade 100 procent av kapitalet i Fardem Packaging, utan också hänvisade till fyra ytterligare omständigheter. Därav drog tribunalen slutsatsen att den borde pröva huruvida Kendrion hade lyckats motbevisa dessa fyra ytterligare omständigheter. Denna prövning gjorde tribunalen i punkterna 54–60 innan den, i punkterna 63–67, prövade de omständigheter som Kendrion åberopat i syfte att motbevisa presumtionen för att Kendrion utövade ett avgörande inflytande på dotterbolagets beteende.

31 I punkt 68 i den överklagade domen slog tribunalen fast att ”Kendrion inte [hade] lyckats motbevisa merparten av den ytterligare bevisning som kommissionen framlagt eller presumtionen för att Kendrion faktiskt kontrollerade dotterbolags beteende”.

32 Mot bakgrund av tribunalens resonemang i denna del kan domstolen inte godta Kendrions argument att tribunalen i punkt 53 i den överklagade domen gjorde en felaktig rättstillämpning genom att ålägga Kendrion att ”motbevisa” de ytterligare fyra omständigheter som kommissionen åberopat i det omtvistade beslutet, trots att det ålåg kommissionen att fastställa bevisvärdet av dessa omständigheter. För det första framgår det nämligen av punkterna 54–60 i den överklagade domen att tribunalen prövade bevisvärdet av dessa ytterligare omständigheter och slog fast att Kendrion endast hade lyckats vederlägga bevisvärdet av ett av dessa bevis. För det andra framgår det av punkterna 63–67 i den överklagade domen att Kendrion inte lyckats motbevisa presumtionen för att bolaget faktiskt utövade ett avgörande inflytande på dotterbolaget.

33 Förevarande mål skiljer sig sålunda från de förenade målen C-628/10 P och C-14/11 P, Alliance One International och Standard Commercial Tobacco mot kommissionen och kommissionen mot Alliance One International m.fl., där domstolen meddelade dom den 19 juli 2012. Det är i detta hänseende nämligen tillräckligt att påpeka att tribunalen, i domen i det ovannämnda målet som meddelats i första instans, konstaterade att den bevisning som angavs i det omtvistade beslutet inte i någon del bekräftade presumtionen för att moderbolaget faktiskt utövade ett avgörande inflytande över dotterbolaget (domen i de ovannämnda förenade målen Alliance One International och Standard Commercial Tobacco mot kommissionen och kommissionen mot Alliance One International m.fl., punkt 54).

34 Det var således utan att göra en felaktig rättstillämpning som tribunalen – med beaktande av dels presumtionen för att moderbolaget utövade ett avgörande inflytande över det helägda dotterbolaget, dels de tre ytterligare bevisen som bekräftade detta avgörande inflytande – i punkt 68 i den överklagade domen fastställde att ”[k]ommissionen med rätta kunde … fastställa att Kendrion och Fardem Packaging utgjorde en enda ekonomisk enhet och, följaktligen, att Kendrion kunde hållas ansvarigt för Fardem Packagings konkurrensbegränsande beteende”.

35 När det gäller Kendrions påstående att motiveringen är otillräcklig i den överklagade domen avseende tribunalens bedömning av bevisningen, räcker det att påpeka att detta argument i realiteten avser att ifrågasätta denna bedömning. I den mån Kendrions påstående att tribunalen gjorde en felaktig bedömning av bevisningen, är det därför tillräckligt att erinra om att bevisvärderingen omfattas av tribunalens behörighet och att det inte ankommer på domstolen att kontrollera denna i ett mål om överklagande.

36 Det följer av det ovan anförda att Kendrions överklagande inte kan bifallas såvitt avser den andra grunden.

Den första grunden

Parternas argument

37 Kendrion har under den första grunden gjort gällande att tribunalen gjorde en felaktig rättstillämpning och motiverade den överklagade domen på ett motsägelsefullt och otillräckligt sätt genom att i punkterna 22–30 fastställa att kommissionen i tillräcklig utsträckning angett skälen till att den ålade Kendrion högre böter än den ålade dess dotterbolag, det vill säga Fardem Packaging.

38 I den överklagade domen erinrade tribunalen i punkt 22 om att ”artikeldelen i en rättsakt inte kan skiljas från sin motivering och att den därför, vid behov, ska tolkas med beaktande av de skäl som föranledde att rättsakten antogs”. Därefter fastslog tribunalen i punkt 29 att ”trots dess tvetydiga ordalydelse, är räckvidden av och innehållet i artikel 2 [första stycket] d i [det omtvistade beslutet] fullt begripliga mot bakgrund av skälen” i beslutet.

39 Kendrion, som anser att artikeldelen i det omtvistade beslutet är oförenlig med skälen i detsamma, har gjort gällande att tribunalen inte på ett korrekt sätt tillämpade den princip som det erinrades om i punkt 22 i den överklagade domen. I punkterna 24 och 25 i den överklagade domen underlät tribunalen att beakta att kommissionen, enligt skälen i beslutet, räknade Kendrion till de moderbolag som hölls solidariskt ansvariga för sina dotterbolags överträdelser och att det därför kunde hållas solidariskt ansvarigt för de böter som Fardem Packaging ålades. I artikeldelen i beslutet vände emellertid kommissionen på resonemanget och ålade Kendrion böter medan Fardem Packaging hölls solidariskt ansvarigt för böterna. Enligt Kendrion är artikeldelen i beslutet inte bara tvetydig, såsom tribunalen konstaterade, utan oförenlig med skälen i beslutet.

40 Kommissionen anser att moderbolag och dotterbolag är ansvariga på samma sätt för en överträdelse av konkurrensreglerna. Det finns inte någon skillnad mellan moderbolagens solidariska ansvar och dotterbolagens eget ansvar, eftersom de är solidariskt ansvariga med anledning av att de utgör en del av den ekonomiska enhet som har överträtt konkurrensreglerna.

Domstolens bedömning

41 Domstolen erinrar om att den motivering som krävs enligt artikel 296 FEUF ska vara anpassad till rättsaktens beskaffenhet. Av motiveringen ska klart och tydligt framgå hur den institution som har antagit rättsakten har resonerat, så att de som berörs därav kan få kännedom om skälen för den vidtagna åtgärden och så att behörig domstol ges möjlighet att utföra sin prövning (se, bland annat, domen i de ovannämnda förenade målen Alliance One International och Standard Commercial Tobacco mot kommissionen och kommissionen mot Alliance One International m.fl., punkt 72).

42 När det gäller individuella beslut framgår det av domstolens fasta praxis att skyldigheten att motivera ett sådant beslut har till syfte, utöver att möjliggöra domstolskontroll, att ge den berörde de upplysningar som är nödvändiga för att denne ska kunna bedöma om beslutet eventuellt är behäftat med ett sådant fel att det är möjligt att ifrågasätta dess giltighet (se, bland annat, domen i de ovannämnda förenade målen Alliance One International och Standard Commercial Tobacco mot kommissionen och kommissionen mot Alliance One International m.fl., punkt 73).

43 När det gäller bedömningen av riktigheten av motiveringen i det omtvistade beslutet i fråga om skälen för att, i artikel 2 första stycket d i beslutet, ålägga Kendrion böter i egenskap av moderbolag – för vilka Fardem Packaging i egenskap av dotterbolag hålls delvis solidariskt betalningsansvarigt – ska det utgås från premissen att kommissionen, såsom framgår av prövningen av den andra grunden i förevarande dom, inte gjorde fel när den fastslog att Kendrion och Fardem Packaging utgjorde en enda ekonomisk enhet och följaktligen att Kendrion kunde hållas ansvarigt för Fardem Packagings konkurrensbegränsande beteende (se punkt 34 i förevarande dom).

44 I punkt 25 i den överklagade domen påpekade tribunalen att ”det [omtvistade] beslutet innehåller många förklaringar avseende skälen för att kommissionen fastslog att moderbolagen och dotterbolagen skulle hållas solidariskt ansvariga för överträdelsen” och angav att dessa skäl uttrycktes i allmänna ordalag i skälen 577–583 i beslutet och mer ingående i skälen 587–599. I punkt 26 i domen konstaterade tribunalen att ”[d]et framgår av dessa förklaringar att kommissionen ålade sökanden böter på grund av att den utgjorde en enda ekonomisk enhet tillsammans med Fardem Packaging under åren 1995–2003” och att det därav framgick att Kendrion, vilket kunde hållas ansvarigt för Fardem Packagings konkurrensbegränsande beteende på grund av att de tillhörde samma ekonomiska enhet, ansågs ”till följd av det tillskrivna ansvaret själv ha begått överträdelsen”.

45 Domstolen påpekar vidare att kommissionens motivering i detta hänseende, i skälen 578–580 i det omtvistade beslutet, innehåller ett antal hänvisningar till praxis på området från både tribunalen och domstolen.

46 Under dessa förhållanden gjorde tribunalen en riktig bedömning när den fastslog att motiveringen i det omtvistade beslutet var tillräcklig för att klaganden skulle kunna förstå på vilka grunder den ansågs ansvarig.

47 Såsom framgår av tribunalens konstateranden grundade sig Kendrions ansvar på principen om personligt ansvar för den ekonomiska enhet som bolaget utgjorde tillsammans med sitt dotterbolag (se, för ett liknande resonemang, bland annat dom av den 11 juli 2013 i mål C-440/11 P, kommissionen mot Stichting Administratiekantoor Portielje, punkterna 37–39 och där angiven rättspraxis). Med anledning av detta kan Kendrion inte göra gällande att artikel 2 första stycket d i det omtvistade beslutet strider mot skälen i beslutet i den mån den ålägger Kendrion böter i egenskap av personligt ansvarigt bolag.

48 I den mån som denna bestämmelse i det omtvistade beslutet, för en del av de böter som ålagts Kendrion i egenskap av moderbolag, fastställer att dotterbolaget Fardem Packaging är solidariskt ansvarigt, konstaterar domstolen, i likhet med tribunalen i punkt 29 i den överklagade domen, att även om bestämmelsens lydelse är tvetydig är dess räckvidd och innehåll helt förståeliga vid en läsning av skälen i detta beslut, särskilt skälen 814 och 815 däri, såsom tribunalen påpekade i punkt 28 i den överklagade domen. Det framgår nämligen av dessa skäl att anledningen till att Fardem Packaging ålades böter med ett belopp som var betydligt lägre än det som ålades moderbolaget var att kommissionen tillämpade det tak på 10 procent som föreskrivs i artikel 23.2 i förordning nr 1/2003.

49 Kendrion har gjort gällande att bolaget inte kan åläggas böter som är högre än de som ålagts Fardem Packaging. Detta påstående hör samman med det som gjorts gällande inom ramen för den första delen av den tredje grunden och ska därför prövas tillsammans med denna.

50 Av det ovan anförda följer att Kendrions överklagande inte kan vinna bifall såvitt avser den första grunden.

Den tredje grunden

51 Den tredje grunden som Kendrion åberopat till stöd för sitt överklagande innehåller tre delgrunder som ska prövas i tur och ordning.

Den tredje grundens första del

– Parternas argument

52 Kendrion har gjort gällande att tribunalen feltolkade begreppet solidariskt ansvar.

53 Med hänvisning till punkterna 40 och 89 i domen av den 20 januari 2011 i mål C-90/09 P, General Química m.fl. mot kommissionen (REU 2011, s. I-1), har Kendrion gjort gällande att den domen anger en rättsregel enligt vilken kommissionen – på grundval av presumtionen om att ett moderbolag faktiskt utövar ett avgörande inflytande på ett helägt dotterbolag – kan hålla moderbolaget solidariskt ansvarigt för de böter som dotterbolaget ålagts. Begreppet solidariskt ansvar, som finns för att det är nödvändigt att säkerställa att böterna faktiskt erläggs, innebär således att moderbolaget endast kan hållas ansvarigt för de böter som dotterbolaget ålagts.

54 Kommissionen har ifrågasatt denna argumentation av samma skäl som anförts gentemot den första grunden.

– Domstolens bedömning

55 Domstolen erinrar inledningsvis om att både Kendrions ansvar, i egenskap av moderbolag, och Fardem Packagings ansvar, i egenskap av tidigare dotterbolag, grundar sig på den omständigheten att båda dessa bolag utgjorde en del av den ekonomiska enhet som överträdde artikel 81 EG. Såsom tribunalen påpekade i punkt 26 i den överklagade domen anses Kendrion av detta skäl själv ha överträtt unionens konkurrensregler.

56 Av detta följer att, när det gäller betalningen av böterna, solidaritetsförhållandet mellan två bolag som utgör en sådan ekonomisk enhet inte kan reduceras till en av moderbolaget tillhandahållen form av säkerhet för betalningen av de böter som ålagts dotterbolaget.

57 Såsom tribunalen konstaterade i punkt 87 i den överklagade domen motsvarar inte det belopp som kommissionen ansett vara en lämplig påföljd för Fardem Packagings deltagande i kartellen under en period på över 20 år det belopp på 2,20 miljoner euro som nämndes i artikeldelen i det omtvistade beslutet, utan ett belopp på 60 miljoner euro, det vill säga ett högre belopp än det belopp på 34 miljoner euro som Kendrion ålagts för den period under vilken Kendrion och Fardem Packaging utgjorde ett och samma företag i den mening som avses i artikel 81 EG. Såsom tribunalen påpekade i punkt 89 i samma dom förklaras den omständigheten att kommissionen i det omtvistade beslutet ålade Kendrion böter på 34 miljoner euro och Fardem Packaging böter på 2,20 miljoner euro av att kommissionen tillämpade det tak på 10 procent som föreskrivs i artikel 23.2 i förordning nr 1/2003 på Fardem Packaging. Mot denna bakgrund gjorde tribunalen rätt när den i punkterna 92 och 93 i nämnda dom fastställde att för det fall två olika juridiska personer, såsom ett moderbolag och ett dotterbolag, inte längre utgör ett företag i den mening som avses i artikel 81 EG vid tidpunkten för antagandet av ett beslut att ålägga dem böter för en överträdelse av konkurrensreglerna, har vart och ett av dessa företag rätt till en individuell tillämpning av taket på 10 procent av omsättningen och att Kendrion under dessa förhållanden inte hade rätt att komma i åtnjutande av det tak som är tillämpligt på det tidigare dotterbolaget.

58 Kendrions påstående att bolaget inte kunde åläggas ett högre bötesbelopp än dotterbolaget är således ogrundat och kan därför inte godtas.

Den tredje grundens andra del

– Parternas argument

59 Kendrion anser att tribunalen underlät att beakta den omständigheten att kommissionen i det omtvistade beslutet åsidosatte principen om likabehandling.

60 Kendrion har gjort gällande att det är det enda moderbolaget som ålades ett högre bötesbelopp än det som ålades dotterbolaget för en överträdelse som dotterbolaget gjort sig skyldigt till och som Kendrion självt, i egenskap av moderbolag, inte deltog i. Tribunalen gjorde fel när den i punkt 109 i den överklagade domen rättfärdigade denna skillnad i behandling med hänvisning till det tak på 10 procent av omsättningen som avses i artikel 23.2 i förordning nr 1/2003. Tillämpningen av detta tak kan förklara en skillnad avseende böternas belopp, men inte den principiella skillnad som kommissionen gjort mellan Kendrion och de andra moderbolagen.

61 Enligt kommissionen gjorde tribunalen rätt när den i punkt 109 i den överklagade domen konstaterade att det framgår av det omtvistade beslutet att kommissionen tillämpade en och samma metod för att fastställa storleken på böterna för samtliga företag som beslutet var riktat till. Den omständigheten att denna metod i två fall ledde till att moderbolagets böter översteg dotterbolagets var endast en följd av en konsekvent tillämpning av den valda beräkningsmetoden.

– Domstolens bedömning

62 Den allmänna likabehandlingsprincipen, i egenskap av allmän princip i unionsrätten, innebär att lika situationer inte får behandlas olika och att olika situationer inte får behandlas lika, såvida det inte finns sakliga skäl för en sådan behandling (se, bland annat, dom av den 16 december 2008 i mål C-127/07, Arcelor Atlantic och Lorraine m.fl., REG 2008, s. I-9895, punkt 23 och där angiven rättspraxis).

63 När det gäller fastställande av bötesbeloppet får det inte förekomma diskriminering mellan de företag som deltagit i en överenskommelse eller i ett samordnat förfarande som strider mot artikel 81 EG genom tillämpning av olika beräkningsmetoder (se, bland annat, domen i de ovannämnda förenade målen Alliance One International och Standard Commercial Tobacco mot kommissionen och kommissionen mot Alliance One International m.fl., punkt 58 och där angiven rättspraxis).

64 I förevarande fall har Kendrion inte ifrågasatt tribunalens konstaterande, i punkt 109 i den överklagade domen, att ”det framgår av det [omtvistade] beslutet att kommissionen tillämpade en och samma metod för att fastställa storleken på böterna för samtliga företag som beslutet var riktat till, däribland [Kendrion], vilka hölls ansvariga i egenskap av moderbolag till ett dotterbolag som var inblandat i kartellen”. Kendrion anser dock att det utsatts för diskriminering genom att det är det enda – av de moderbolag som omfattas av beslutet – som ålagts ett högre bötesbelopp än det som ålagts dotterbolaget, trots att Kendrion inte deltog i den överträdelse som dotterbolaget gjort sig skyldigt till.

65 En förutsättning för att likabehandlingsprincipen ska anses ha åsidosatts genom särbehandlingen är emellertid att de aktuella situationerna är jämförbara med hänsyn till samtliga omständigheter som kännetecknar dem (se, bland annat, domen i det ovannämnda målet Arcelor Atlantic och Lorraine m.fl., punkt 25).

66 Såsom generaladvokaten påpekat i punkt 104 i sitt förslag till avgörande var dock den situation som Kendrion befann sig i annorlunda i förhållande till situationen för de andra moderbolagen, eftersom Kendrion hade sålt sitt dotterbolag i september 2003 och därför inte utgjorde samma ekonomiska enhet som sitt dotterbolag under det räkenskapsår som enligt artikel 23.2 i förordning nr 1/2003 är relevant vid beräkningen av taket på 10 procent av företagets sammanlagda omsättning.

67 Det är denna skillnad som föranledde kommissionen att för vart och ett av de två ifrågavarande bolagen separat beräkna nämnda tak på grundval av omsättningen under det räkenskapsår som föregick antagandet av det omtvistade beslutet.

68 I den mån som den av Kendrion påstådda särbehandlingen förklaras av en omständighet som endast rör Kendrion kan bolaget inte med framgång hävda att det drabbats av ett åsidosättande av principen om likabehandling.

Den tredje grundens tredje del

69 Kendrion har gjort gällande att tribunalens resonemang är motstridigt och ofullständigt. I punkt 51 i den överklagade domen fastslog tribunalen att kommissionen, om det visats att moderbolaget och dotterbolaget utgör en ekonomisk enhet, kan välja mellan att hålla moderbolaget, dotterbolaget eller moderbolaget solidariskt med dotterbolaget ansvarigt för överträdelsen. Tribunalen godtog därefter felaktigt att kommissionen i förevarande fall hade rätt att välja en fjärde väg genom att hålla dotterbolaget solidariskt ansvarigt för en del av de böter som ålagts moderbolaget.

70 I detta hänseende är det tillräckligt att erinra om att Kendrions argumentation inte beaktar den omständigheten att Kendrion självt och dess dotterbolag utgjorde en del av det företag som överträdde artikel 81 EG. Såsom framgår av punkt 55 i förevarande dom anges otvetydigt i punkterna 87–89 i den överklagade domen att de böter som i artikel 2 första stycket d i det omtvistade beslutet ålades Fardem Packaging följer av Fardem Packagings eget ansvar för överträdelsen.

71 Överklagandet kan inte vinna bifall såvitt avser någon av de tre delarna av den tredje grunden.

Den fjärde grunden

Parternas argument

72 Den fjärde grunden som Kendrion åberopat till stöd för sitt överklagande avser punkt 18 i den överklagade domen, i vilken tribunalen såsom verkningslöst avfärdade argumentet att förfarandet vid tribunalen tagit oskäligt lång tid. Tribunalen uttalade i detta hänseende att den domstolskontroll som den utövar endast rör det omtvistade beslutet och att ”lagenligheten av detta endast skulle bedömas mot bakgrund av de sakförhållanden och omständigheter som kommissionen hade kännedom om vid datumet för antagandet”.

73 Av detta har Kendrion dragit slutsatsen att tribunalen varken anser sig vara behörig att uttala sig om oegentligheter som inträffat under ett förfarande vid tribunalen eller att avhjälpa dessa. Kendrion har ifrågasatt tribunalens bedömning och gjort gällande att tribunalen till och med är skyldig att ingripa vid ett åsidosättande av allmänna rättsprinciper, vilka garanteras genom Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan) och Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, som undertecknades i Rom den 4 november 1950. Bland dessa principer återfinns principen om skälig tid. Genom att på förhand neka varje prövning av sin egen handläggning i det konkreta fall som var anhängigt vid den, åsidosatte tribunalen unionsrätten. Detta åsidosättande motiverar ett upphävande av den överklagade domen.

74 I andra hand har Kendrion yrkat att de böter som ålagts bolaget ska upphävas eller sättas ned. Kendrion har i denna del gjort gällande att även om tribunalen inte själv är behörig att – med anledning av att förfarandet vid den tagit oskäligt lång tid – sätta ned de böter som ålagts i ett beslut från kommissionen, finns det i vilket fall som helst inte något som hindrar att domstolen uttalar sig på denna punkt, vilken är av grundläggande betydelse för parternas rättssäkerhet, och bedömer konsekvenserna av detta.

75 Med hänvisning till de bedömningskriterier som angetts i domstolens praxis har Kendrion framhållit förfarandets längd i första instans, som Kendrion uppskattat till sex år och nio månader. Kendrion har påpekat att målet var av stor betydelse för bolaget, eftersom bötesbeloppet var flera gånger högre än bolagets nettovinst och motsvarade hälften av bolagets eget kapital. Dessutom skadade böterna Kendrions rykte och inverkade mycket negativt på bolagets möjligheter att investera och expandera. Med beaktande av dessa omständigheter anser Kendrion att det är motiverat att sätta ned de böter som Kendrion ålagts med 5 procent.

76 Kommissionen har i första hand ifrågasatt påståendet att tribunalen gjorde en felaktig rättstillämpning när den underlät att pröva sin egen handläggning. Det framgår nämligen av domstolens praxis att längden på förfarandet vid tribunalen inte kan leda till ogiltigförklaring av det omtvistade beslutet. Det vore också olämpligt att ålägga tribunalen att inom ramen för en talan om ogiltigförklaring pröva huruvida tribunalen erbjudit parterna ett effektivt domstolsskydd, eftersom tribunalen i ett sådant fall skulle döma över sig själv. I andra hand har kommissionen anfört tvivel när det gäller frågan huruvida tribunalen i förevarande fall åsidosatt principen om prövning inom skälig tid.

Domstolens bedömning

77 Domstolen erinrar inledningsvis om att artikel 47 andra stycket i stadgan föreskriver att ”[v]ar och en har rätt att inom skälig tid få sin sak prövad i en rättvis och offentlig rättegång och inför en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag”. Såsom domstolen upprepade gånger har slagit fast avser denna artikel principen om ett effektivt domstolsskydd (se, bland annat, dom av den 16 juli 2009 i mål C-385/07 P, Der Grüne Punkt - Duales System Deutschland mot kommissionen, REG 2009, s. I-6155, punkt 179 och där angiven rättspraxis).

78 Denna rättighet, som hade erkänts som allmän princip i unionsrätten redan före stadgans ikraftträdande, kan således göras gällande i en talan mot ett kommissionsbeslut (se, bland annat, domen i det ovannämnda målet Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mot kommissionen, punkt 178 och där angiven rättspraxis).

79 I förevarande fall avfärdade tribunalen såsom verkningslöst, utan prövning, den grund avseende åsidosättande av principen om prövning inom skälig tid som Kendrion hade åberopat vid förhandlingen. Tribunalen motiverade detta med att den domstolsprövning som ankom på den endast omfattade lagenligheten av det omtvistade beslutet.

80 Innan domstolen prövar huruvida tribunalen gjorde rätt när den avfärdade denna grund ska det anges hur ett åsidosättande av nämnda princip kan avhjälpas och vilka talemöjligheter som föreligger för den berörda parten.

81 Domstolen erinrar inledningsvis om att Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna har slagit fast att med hänsyn till att ett överskridande av den skäliga tid inom vilken en part har rätt att få sin sak prövad är ett rättegångsfel som innebär en kränkning av en grundläggande rättighet, bör detta överskridande ge den berörda parten tillgång till ett effektivt rättsmedel som möjliggör en lämplig kompensation (se Europadomstolens dom av den 26 oktober 2000 i målet Kudla mot Polen, *Recueil des arrêts et décisions* 2000 XI, § 156 och 157).

82 Även om klaganden har yrkat att den överklagade domen ska upphävas och, i andra hand, att det bötesbelopp som ålagts klaganden ska sättas ned, påpekas att domstolen redan har slagit fast att den omständigheten att rätten för en part att få sin sak prövad inom skälig tid inte har iakttagits inte medför att den överklagade domen upphävs annat än om det finns omständigheter som tyder på att den oskäligt långa handläggningstiden vid tribunalen har inverkat på utgången av tvisten (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mot kommissionen, punkterna 190 och 196 samt där angiven rättspraxis).

83 Utgångspunkten enligt denna rättspraxis är bland annat att, när det inte finns något som tyder på att kränkningen av rätten för en part att få sin sak prövad inom skälig tid har inverkat på utgången av tvisten, avhjälps inte tribunalens åsidosättande av principen om ett effektivt domstolsskydd av att den överklagade domen upphävs (domen i det ovannämnda målet Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mot kommissionen, punkt 193).

84 I förevarande fall har klaganden inte inkommit med några uppgifter till domstolen som tyder på att tribunalens kränkning av bolagets rätt att få sin sak prövad inom skälig tid har haft någon inverkan på utgången av den tvist som anhängiggjorts vid tribunalen.

85 Härav följer att den fjärde grunden inte i sig kan leda till att den överklagade domen upphävs i sin helhet.

86 Kendrion har gjort gällande att tribunalen inte har dragit de nödvändiga slutsatserna av sin kränkning av rätten till prövning inom skälig tid. I denna del påpekar domstolen att Kendrion inte påstår sig ha inkommit med några uppgifter till tribunalen som tyder på att detta rättegångsfel hade någon inverkan på utgången av den tvist som anhängiggjorts vid den och därför skulle kunna motivera en ogiltigförklaring av det omtvistade beslutet.

87 Med beaktande av att det är nödvändigt att säkerställa iakttagandet av unionsrättens konkurrensregler är det inte heller möjligt för domstolen att, enbart med anledning av att ett mål inte har prövats inom skälig tid, låta klaganden bestrida att det fanns skäl att ålägga böter eller ifrågasätta ett bötesbelopp när talan har ogillats med avseende på samtliga grunder som har åberopats mot detta bötesbelopp och de beteenden som detta ska beivra (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mot kommissionen, punkt 194).

88 Av detta följer att kränkningen av rätten att få en talan mot ett kommissionsbeslut som ålägger ett företag böter för en överträdelse av unionens konkurrensregler prövad inom skälig tid inte kan leda till att de böter som ålagts genom beslutet helt eller delvis ogiltigförklaras.

89 Kendrion har vid tribunalen yrkat nedsättning av de böter som bolaget ålagts för att på så sätt beakta de skador som bolaget åsamkats av att förfarandet vid tribunalen tagit oskäligt lång tid. I denna del konstaterar domstolen att ett sådant yrkande dels har ett annat syfte än ett yrkande om ogiltigförklaring, vilket endast avser en kontroll av lagenligheten av den angripna rättsakten, dels innebär en prövning av andra omständigheter än de som beaktas vid ett yrkande om ogiltigförklaring. Av detta följer att tribunalen inte gjorde någon felaktig rättstillämpning när den i punkt 18 i den överklagade domen fastslog att den, vid prövningen av den talan om ogiltigförklaring som anhängiggjorts vid den, endast kunde pröva lagenligheten av det omtvistade beslutet mot bakgrund av de sakförhållanden och omständigheter som kommissionen hade kännedom om när beslutet antogs.

90 Under dessa förhållanden gjorde tribunalen rätt när den såsom verkningslöst avfärdade Kendrions klagomål rörande ett åsidosättande av principen om rätt till prövning inom skälig tid.

91 Kendrion har i andra hand yrkat nedsättning av det ålagda bötesbeloppet och därvid anfört samma skäl som vid tribunalen. I denna del erinrar domstolen om att den i ett liknande fall har bifallit en sådan begäran av processekonomiska skäl och för att säkerställa att ett sådant rättegångsfel omedelbart och effektivt avhjälps och att den därför har satt ned bötesbeloppet (dom av den 17 december 1998 i mål C-185/95 P, Baustahlgewebe mot kommissionen, REG 1998, s. I-8417, punkt 48).

92 Därefter har domstolen i ett mål angående ett kommissionsbeslut, i vilket det hade konstaterats att det förelåg ett missbruk av dominerande ställning men i vilket några böter inte hade ålagts, slagit fast att den omständigheten att tribunalen inte meddelat dom inom skälig tid kan utgöra grund för en talan om skadestånd (domen i det ovannämnda målet Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mot kommissionen, punkt 195).

93 Situationen i förevarande fall är visserligen likartad med den som gav upphov till domen i det ovannämnda målet Baustahlgewebe mot kommissionen. En talan om skadestånd mot unionen med stöd av artiklarna 268 FEUF och 340 andra stycket FEUF utgör emellertid ett effektivt och allmänt tillämpligt sätt att göra gällande och beivra en sådan överträdelse. En sådan talan kan nämligen täcka in samtliga situationer med oskäligt långa handläggningstider.

94 En unionsdomstols underlåtenhet att iaktta sin skyldighet enligt artikel 47 andra stycket i stadgan, att inom skälig tid pröva de mål som anhängiggörs vid den, bör således avhjälpas genom att en skadeståndstalan väcks vid tribunalen, eftersom en sådan talan utgör ett effektivt medel för avhjälpande.

95 Härav följer att ett yrkande om ersättning för den skada som åsamkats på grund av tribunalens underlåtelse att avgöra ett mål inom skälig tid inte kan framställas direkt vid domstolen i form av ett överklagande, utan ska framställas vid tribunalen.

96 Beträffande kriterierna för bedömningen av huruvida tribunalen har iakttagit en skälig tidsfrist, erinrar domstolen om att frågan huruvida den tid som förflutit innan dom meddelas är skälig ska bedömas med hänsyn till omständigheterna i varje enskilt mål, såsom tvistens komplexitet och parternas uppträdande (se, bland annat, domen i det ovannämnda målet Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mot kommissionen, punkt 181 och där angiven rättpraxis).

97 Domstolen har i det avseendet preciserat att uppräkningen av relevanta kriterier inte är uttömmande och att det vid bedömningen av huruvida en viss tid är skälig inte krävs en systematisk bedömning av omständigheterna i målet med beaktande av samtliga kriterier, när tidsåtgången för förfarandet framstår som motiverad med beaktande av enbart ett kriterium. Målets komplexitet eller ett förhalande beteende hos sökanden kan således anses motivera en tidsåtgång som vid första anblicken förefaller alltför stor (se, bland annat, domen i det ovannämnda målet Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mot kommissionen, punkt 182 och där angiven rättspraxis).

98 Vid bedömningen av dessa kriterier ska det beaktas att när det föreligger en tvist avseende förekomsten av en överträdelse av konkurrensreglerna är det grundläggande kravet på rättssäkerhet för de ekonomiska aktörerna samt målsättningen att säkerställa att konkurrensen inte snedvrids på den inre marknaden av avsevärt intresse, inte enbart för sökanden själv och för dess konkurrenter, utan även för utomstående, på grund av det stora antalet berörda personer och de ekonomiska intressen som står på spel (se, bland annat, domen i det ovannämnda målet Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mot kommissionen, punkt 186 och där angiven rättspraxis).

99 Det ankommer även på tribunalen att bedöma såväl omfattningen av den påstådda materiella skadan som orsakssambandet mellan skadan och den oskäligt långa handläggningstiden som tvisten avser genom att pröva den bevisning som lagts fram i den delen.

100 Det ska i det avseendet understrykas att det följer av artikel 340 andra stycket FEUF att det, i en talan om skadestånd på grund av att tribunalen överträtt artikel 47 andra stycket i stadgan genom att inte iaktta en skälig handläggningstid, ankommer på tribunalen att beakta de allmänna principer som är tillämpliga i medlemsstaternas rättsordningar i mål avseende liknande överträdelser. Tribunalen ska i det sammanhanget bland annat undersöka huruvida det är möjligt att förutom förekomsten av en materiell skada, fastställa huruvida den part som berörts av den oskäligt långa handläggningstiden kan ha lidit ideell skada, för vilken det i förekommande fall bör utgå en skälig ersättning.

101 Det ankommer således på tribunalen, vilken är behörig enligt artikel 256.1 FEUF, att pröva sådana ersättningskrav i en annan sammansättning än den som dömde i det mål i vilket handläggningstiden kritiserats för att vara alltför lång, med tillämpning av de kriterier som angetts i punkterna 96–100 i denna dom.

102 Domstolen konstaterar samtidigt att handläggningstiden i tribunalen, vilken uppgick till nära 5 år och 9 månader, inte kan motiveras av någon av de särskilda omständigheterna i det mål som föranlett förevarande tvist.

103 Det framgår bland annat att det förflöt 3 år och 10 månader mellan avslutandet av det skriftliga förfarandet, genom ingivandet i februari 2007 av kommissionens duplik, och inledandet i december år 2010 av det muntliga förfarandet. Denna tidsåtgång kan inte förklaras av omständigheterna i målet, såsom tvistens komplexitet, parternas uppträdande eller uppkomsten av rättegångsfrågor under förfarandet.

104 Beträffande tvistens komplexitet framgår det av prövningen av den talan som klaganden väckt, såsom den har sammanfattats i punkt 12 i förevarande dom, att grunderna, som visserligen krävde en noggrann analys, inte gav upphov till några särskilda svårigheter. Även om det är riktigt att cirka femton mottagare av det omtvistade beslutet väckte talan om ogiltigförklaring av detta vid tribunalen, kan inte denna omständighet ha hindrat tribunalen från att ta till sig innehållet i handlingarna i målet och förbereda det muntliga förfarandet på kortare tid än 3 år och 10 månader.

105 När det gäller parternas uppträdande och uppkomsten av rättegångsfrågor påpekar domstolen att det inte var förrän vid utgången av perioden på 3 år och 10 månader som tribunalen i december 2010 vidtog en åtgärd för processledning när den ombad Kendrion att skriftligen besvara en fråga. Kendrion besvarade frågan den 12 januari 2011 inom angiven tidsfrist. Kendrions uppträdande kan således inte ha haft någon inverkan på förfarandets totala längd.

106 Av det anförda följer att handläggningen vid tribunalen innebar ett åsidosättande av artikel 47 andra stycket i stadgan, eftersom kravet på att målet ska avgöras inom skälig tid inte uppfylldes, vilket är en tillräckligt klar överträdelse av en rättsregel som har till syfte att ge enskilda rättigheter (dom av den 4 juli 2000 i mål C-352/98 P, Bergaderm och Goupil mot kommissionen, REG 2000, s. I-5291, punkt 42).

107 Det framgår dock av det som anförts ovan i punkterna 81–95 att överklagandet inte kan vinna bifall på den fjärde grunden.

108 Av det anförda följer att ingen av de grunder som klaganden har åberopat till stöd för sitt överklagande kan godtas, varför överklagandet ska ogillas.

Rättegångskostnader

109 Enligt artikel 184.2 i rättegångsreglerna ska domstolen besluta om rättegångskostnaderna när överklagandet ogillas.

110 Enligt artikel 138.1 i samma rättegångsregler, som är tillämplig i mål om överklagande med stöd av artikel 184.1 i dessa regler, ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Kommissionen har yrkat att Kendrion ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom Kendrion har tappat målet, ska kommissionens yrkande bifallas.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

1) Överklagandet ogillas.

2) Kendrion NV ska ersätta rättegångskostnaderna.

Underskrifter